

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(3)

2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 558 sahifa,
9-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek bolalar folklorining etnopsixologik jihatlarini o'rganishning ahamiyati.....	10
<i>Alimbayeva Shaxlo Tursunovna</i>	
The Convergence of Educational Paradigms: Policy Borrowing, Adaptability, and Institutional Reform in Uzbekistan's Modern School System	15
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida valeologik kompetensiyalarni rivojlantirish	21
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li, Mamatqulov Davronbek Abdig'apparovich</i>	
Autizm spektridagi buzilishlarga ega bolalar rivojlanishida STEAM ta'lim texnologiyasining pedagogik ahamiyati.....	25
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Zuhra Adizovna</i>	
Ozodlikdan mahrum qilingan shaxsning jazoni ijro etish muassasasidagi moslashuvining psixologik xususiyatlari	30
<i>Saydullayeva Muxabbat Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Shodiyeva Gulruh Xayrullayevna, Ergasheva Farog'at</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gamifikatsion topshiriqlar asosida divergent fikrlashni shakllantirishning didaktik mexanizmlari.....	37
<i>Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich, Saloydiovva Sevaraxon Mahammadsharif qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirish	41
<i>Sayfiddinova Muxlisa Sayfiddinovna</i>	
Harbiy xizmatchilar oilalarida inqirozlarni profilaktika qilishda ijtimoiy-psixologik xizmatlarning o'rni	45
<i>Sh. S. Kurbanova</i>	
Yosh onalarning pedagogik kompetensiyalariga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	49
<i>Yuldasheva Zulayxo Sadullayevna</i>	
Роль нарративно-экспозиционной терапии при работе с детьми, репатрированными из ЗОН вооружённых конфликтов	53
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar: muammo va uning yechimlari.....	57
<i>Mamatova Karomat Ilhomjonovna</i>	
Bitiruvchi sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayonlarida individual yondashuvning ahamiyati ...	61
<i>Asilova Sanobar Xatamboyevna</i>	
Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari.....	66
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi, Rayimova Muazzam Xolbobo qizi</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarida kompyuter grafikasiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish uchun Gamified Project-Based Learning asosidagi integrativ metodika ishlab chiqish	69
<i>D. Y. Pulatova, G'. R. Berdiyev</i>	
Psixologik savodxonlikning o'smirlar akademik savodxonligiga ta'siri.....	76
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika darslarida loyihaviy ta'limni qo'llashning pedagogik asoslari	81
<i>Ismonov Turgunpulat To'liqinovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatga oid kompetensiyalarini rivojlantirishda mashg'ulot, ekskursiya va sayrlardan foydalanish metodikasi.....	84
<i>Maripova N. X.</i>	
Individual yondashuvga asoslangan pedagogik mexanizmlarni amaliyotga joriy etish metodikasi	88
<i>Nurova Malika Abduzairovna</i>	

Communicative Learning as a Basis for Critical Thinking Development	92
<i>Petrosyan Nelya Valerevna, Khalilova Farangiz Khoshimovna</i>	
Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	97
<i>Raximova Gulxayo Alisherovna</i>	
Talabalarda chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati	100
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ertaklar orqali tarbiya berish usullari	105
<i>X. Sh. Ochilova</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	109
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kitobxonlik madaniyatini kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish imkoniyatlari	112
<i>Xolyigitova Bahoroy Kimsanboyevna</i>	
Bo'lajak buxgalteriya hisobi va audit sohasidagi talabarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari	117
<i>Arziyeva Visola Namozovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini tizimlashtirishning didaktik va aksiologik tamoyillari	121
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Munis Xorazmiy devonining o'rganilishi va uning tarixiy-etimologik tahlili	125
<i>Sharopova Durdona Azim qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida pedagogik kompetensiyalarni takomillashtirish asoslari	129
<i>Tashmatova Gulzoda</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvining didaktik imkoniyatlari	133
<i>To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni	137
<i>Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</i>	
Talabalar jamoasida uchraydigan nizoli vaziyatlarning diagnostik tahlili	142
<i>Vaxobova Muxtabar Nurmuhimmat qizi</i>	
Kreativ yondashuv asosida talabalarining kasbiy sifatlarini shakllantirish	146
<i>Xolmatova Gulhayo Ulug'bekovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining psixologik asoslari	151
<i>Xurvaliyeva Tarmiza Latipovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlarining boshqaruv samaradorligini oshirishda media va axborot savodxonligini rivojlantirish modelini takomillashtirish	156
<i>Abdulxakimova Ziyoda Latibjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsda muammoli STEAM loyihalarini yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish	161
<i>M. S. Achilova</i>	
Optik tushunchalarni shakllantirish metodikasi	165
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Cho'liyeva Sofiya Sobirjon qizi, Shog'dorova Moxinur Bobomurot qizi</i>	
PHET simulyatsiyalari yordamida optikani o'rgatish	169
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Toshmirzayeva Buvioysha Panji qizi, Ruziyeva Jasmina Sirojiddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy fikrlashini o'ziga xos jihatlari	173
<i>Gafurova Shoxista Erali qizi</i>	
O'zbekiston hududlarida yengil atletika infratuzilmasi va sportchilar tayyorlash tizimini tashkiliy-boshqaruv asoslari	178
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
O'zbekistonda mustaqil fikrlash muammosi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili	181
<i>Tursunova Dilbar Zafarovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Methodology for Developing Competencies in Primary Education and the Communicative Analysis of Oral Speech..... 184 Turumbetova Aygul Yusupbaevna	184
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini "Tarbiya" darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga o'rgatish metodikasi 189 Ummatkulova Sayyora Shovkatovna	189
	Boshlang'ich sinflarda matematika ta'limini tashkil etish 191 Saydullayeva Shabbona Ashraf qizi, Axtamqul Azamqulov, Anvar Yusupov	191
	Metakognitiv xabardorlik ko'rsatgichlarining ta'lim shakliga bog'liqligi..... 195 Ermatova Robiya Bekjonali qizi	195
	The Integration of Artificial Intelligence Technologies in Esp Instruction: Enhancing Professional Communicative Competence in Higher Education 199 Ismailova Shaira Ferdausovna	199
	Intercultural Communicative Competence in English Language Teaching: Preparing Global Learners 204 Maqsudova Gulnoz Olimovna	204
	Teaching Reading Through Multimodal Texts: Enhancing Comprehension and Engagement in EFL Classrooms 208 Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi	208
	Digital Technologies and Cognitive Competence Development in English Language Teaching 212 Sharipova Muhabbat Erkinovna	212
	Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellektga asoslangan elektron o'quv resurslarini loyihalashning konseptual-pedagogik asoslari va didaktik muammolar tahlili..... 216 Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Raxmonov Ziyodillo Xusanovich	216
	Boshlang'ich ta'limda timss mezonlari: kontekstli muammolarga yondashuv 222 Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	222
	O'qituvchilarning qadriyatlarini va stressga barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning psixologik tahlili 227 Yuldashova Dilafuz Shavkatovna	227
	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentsiyasini shakllantirish pedagogik muammo sifatida 229 Safarova Madina Azamat qizi	229
	Социально-психологические особенности отношения студентов к использованию искусственного интеллекта chatgpt в образовательной деятельности..... 233 Аскарлова Гулрух Оринбасаровна	233
	Диалог культур в произведениях русскоязычных писателей Узбекистана XXI века 239 Чернова Татьяна Алексеевна, Отакулов Ғолиб	239
	Русский язык как пространство межкультурной коммуникации в литературе Узбекистана 242 Чернова Татьяна Алексеевна, Имамов Жавлонбек, Абдурахмонов Элбек	242
	Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining asosiy shakllari 245 Abdukarimov Nurmaxan Amirxanovich	245
	Orol bobo obrazi orqali inson va tabiat birligining talqini 249 Hayotova Diyora Hamid qizi	249
	Yosh taekvondochilarda (10–12 yoshli) kuch, tezkorlik va ephillik sifatlarini takomillashtirish metodikasi .. 254 Iminova Z. B., Nazarova M. A.	254
	Oliy ta'lim muassasasi kafedra mudirlarida liderlik xususiyatini rivojlantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar 258 Mamatkulova Kimyoxon Abdujalilovna	258
	Mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalari 265 Mirabdullayev Izzatillo Isroiljon o'g'li	265
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti kun tartibini to'g'ri tashkil etishda tarbiyachining roli..... 271 Muminova Gulasal Baxodirovna	271
	Soft Skills yondashuvi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish 275 Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	275
	Tasviriy faoliyat jarayonida eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning kognitiv jarayonlarini rivojlantirish .. 280 Sadirova Kamola Giyozovna	280

Inklyuziv ta'lim sharoitida maxsus pedagogik metodlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlash.....	284
<i>Suyunova Kamola Jamshed qizi, Suvonova Kamola Rayimkulovna</i>	
Web-dizayn texnologiyalari asosida bo'lajak informatika va axborot texnologiyalari o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirish metodikasi	287
<i>Ulmasbek Abdubanapovich Yuldashev, Prof. Dr. Ayhan Istanbulu</i>	
O'smirlar axloqiy rivojlanishining psixologik determinantlari va ularni takomillashtirish mexanizmlari	293
<i>Umaraliyev Muzaffarjon Muhammadjon o'g'li</i>	
Oliy ta'limda o'zbek tili fanini o'qitish: muammo va yechimlar	297
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Folklor motivlarining bolalar xarakteri shakllanishidagi o'rni.....	300
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Sayfilloyeva Jasmina Jahongirovna</i>	
Kreativ pedagogga qo'yiladigan talablar va uni shakllantirish bosqichlari	304
<i>Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi</i>	
Biologiya darslarida STEM va biotexnologiya integratsiyasining nazariy poydevori	307
<i>Abdusamatov Abduqodir Norqul o'g'li</i>	
The Effectiveness of Project-Based Learning in Developing 21 st -Century Skills Among EFL Learners	314
<i>Axmatova Munisa Orif qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning o'yin faoliyati asosida ijtimoiylashuvi.....	320
<i>P. M. Pulatova, El'muradova Madina Yangiboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini xalq og'zaki ijodi asosidagi didaktik o'yinlar orqali rivojlantirishning lingvopsixologik va tarbiyaviy mexanizmlari	326
<i>Muqimova Gullola Qobil qizi, Sultonov Humoyun Ulug'murodovich</i>	
Tillarni o'qitish jarayonini modellashtirishning metodologik asoslari	330
<i>Nurkeldi Jarasbayev</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining informatika ta'limidagi o'rni va ahamiyati	334
<i>Abdullayev Abubakir Narzullayevich, Xurozboyeva Sevinch Abror qizi</i>	
Научно-методологические основы организации психопрофилактической и психокоррекционной работы в практической психологии	337
<i>Ядгарова Озода Ибрагимовна</i>	
Raqamli ta'lim muhitida birlamchi manbalar bilan ishlashning sun'iy intellektga asoslangan pedagogik-metodik mexanizmlari	342
<i>Yursinboyev Jaxongir Mexrojiddin o'g'li</i>	
Zamonaviy biologiyada umumiy genetikaning o'rni va istiqbollari	348
<i>Ko'bayev Jurabek Eshmamatovich</i>	
Разработка системы мониторинга информационной безопасности для высших учебных заведений... ..	352
<i>Хамроев Шохбоз Султонмуродович</i>	
Klaster metodi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnli masala yechish ko'nikmasini rivojlantirish ..	356
<i>Atoeva Laylo Akram qizi</i>	
Ta'lim subyekti sifatida o'qituvchi va sun'iy intellektning psixologik-pedagogik xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilish	363
<i>Mirзахmatova Sayyora Saydaxmatovna</i>	
Research Methodologies for Examining English Texts Focused on Ecotourism Destinations	366
<i>Nurbek Yavqochev</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar aqliy rivojlanishida bolalar adabiyotining o'rni.....	369
<i>Yuldoshova Mexriniso</i>	
Integrativ yondashuvning logopedik mashg'ulotlar orqali dizartriyaning korreksiyalashdagi ahamiyati	372
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi	378
<i>Axmedjanov Shuhrat Boltayevich</i>	
Og'zaki nutqni baholash va rivojlantirish omillari va nutqiy vaziyatlar	381
<i>G'aybulloyeva Feruza Bobir qizi</i>	
Hayotiy vaziyatlar asosida matematik tasavvurlarni shakllantirish	384
<i>Raimberdiyeva Sh. N., Ismoilova M. M.</i>	

The Role of Word Formation Processes in Enriching the Vocabulary of the English Language	387
<i>Qoldigiz Mirzayeva</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishini psixodiagnostika qilishning nazariy va amaliy asoslari	391
<i>Radjabova Dilnura Anvarbekovna</i>	
Maktabga tayyorlov yoshida aqliy tarbiyalashda didaktik o'yinlarning o'rni va ahamiyati.....	397
<i>Ziyodullayeva Ruxshona O'ral qizi, Ismoilov Bobur Tohirovich</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlash va axborotni saralash kompetensiyasini rivojlantirishning neyropedagogik mexanizmlari.....	401
<i>Xolmatova Saboxat Iloxomjon kizi</i>	
Akmeologik yondashuv asosida talabalarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishni takomillashtirish ...	408
<i>Xoshimova Muazzamxon Zaynalobidinovna</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining dirijyorlik apparatini shakllantirishda qo'llaniladigan interfaol metodlarning ahamiyati.....	413
<i>Z. A. Nuraliyeva</i>	
3-sinf ona tili darsligidagi birikuvchanlikka doir mashqlar tahlili.....	417
<i>Safarov Firuz Sulaymonovich, Hamroyeva Zahro G'afforovna</i>	
Лингво-дидактические требования к организации дистанционного обучения иностранному языку: цифровизация, инклюзия и мировой опыт	420
<i>Азимова Ситора Рахимовна</i>	
Развитие альтруистической самоотверженности у подростков на основе прогрессии навыков позитивного мышления	429
<i>Ахрарова Шоира Батыровна</i>	
“Лишний человек” и трагическое осознание своей ненужности	433
<i>Мустафоева Холида Худжагелдиевна</i>	
Talaba-psixologning kasbiy muhim sifatlarini takomillashtirish amaliy ishga tayyorlik omili sifatida	438
<i>Nurimbetova Elmira Jumamuratovna</i>	
Texnologiya faniga sun'iy intellekt texnologiyalarini integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	441
<i>Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaminova Nargiza Nuriddinovna</i>	
Alisher Navoiy ijodiy merosida ustoz-shogird munosabatlarining aksiologik asoslari	444
<i>Abdullayeva Sabohat G'ayratullayevna</i>	
The Role of Artificial Intelligence in Enhancing English Language Teaching and Learning	448
<i>Asamatdinov Alim Baxtiyarovich, Ochilova Dilfuza Nematovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida monologik nutqni shakllantirishda savod o'rgatish, matn bilan ishlash va audiovizual vositalarning ahamiyati	451
<i>Ikromova Gulhida Axmadillo qizi, Axmadjonova Dilroz Abdulaxad qizi</i>	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarda korrupsiyaga nisbatan intolerant madaniyatni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari.....	456
<i>Axmedova Dilnora Kobiljonovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida steam texnologiyasidan foydalanishning amaliy asoslari.....	460
<i>Boltayeva Nasiba Ithom qizi</i>	
Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi.....	464
<i>Bozorova Nigora Sodiqjon qizi</i>	
Kontekstli yondashuv orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining lisoniy-pragmatik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	467
<i>Eshoqulova Kamola Ibroximovna</i>	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilar muloqot ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyalari	471
<i>Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi</i>	
Talabalik davrida o'quv faoliyatidan qoniqqanlik va lokus nazorat o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	474
<i>Jo'rayeva Iqbolxon Po'latovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yo'l harakati xavfsizligi kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi	479
<i>Jumayev Yunus Rashidovich</i>	

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yo'l harakati xavfsizligi kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi	479
Jumayev Yunus Rashidovich	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilar bilimini onlayn monitoring qilish tizimi	483
Delov To'Iqin Erkinovich, Doniyeva Fazilat Abdushukurovna	
Jadid ma'rifatparvarlarining o'quvchilarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishga doir pedagogik qarashlari	487
Ismatillayeva Mahliyo Muzaffar qizi	
Innovatsion ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilari nutq madaniyatini shakllantirishning an'anaviy va innovasion texnologiyalari	490
Nasriddinova Nasiba Alimjonovna	
Rauf Parfi she'riyatini o'qitishda keyslardan foydalanish.....	494
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Maktab o'quvchilarida sog'lom turmush tarzini shakllantirishda jismoniy tarbiya pedagogikasining o'rni	501
Normaxmatov Ilhom Zayniddinovich	
WKF karatechilarida musobaqaoldi stressini boshqarishda motivatsiya va o'zini nazorat qilish ko'nikmalarining ahamiyati	505
Novikova Angelina Veniaminovna, Kamolova Nilufar Davir qizi	
Ingliz tili ta'limida frazeologik birliklarni o'rgatishning lingvodidaktik asoslari.....	510
O'rinova Dildora Bekmahmatovna	
Pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi	519
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
3-4-sinf tabiiy fan darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	523
Rustamova Nilufar	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'quv jarayoniga moslashuvining psixologik xususiyatlari	528
Uzabayeve Venera Abatbayevna	
Distant oila farzandlarining psixologik rivojlanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-madaniy omillar	531
Yangiboyeva Dildoraxon Rahmon qizi	
Музыкальные стили как средство развития эмпатии и социальной ответственности учащихся в образовательном процессе.....	537
Ахунова Умида Ойбековна	
Современные тенденции развития французского языка в условиях глобализации.....	541
Давронова Зульфия Бобоевна	
Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy ingliz tilida neologizmlarning manbai sifatida	547
Tursunxo'jayeva Shirin Farhod qizi	
Педагогические возможности STEAM-технологий в развитии детей дошкольного возраста.....	551
Тошматова Мукаррам Джумановна	
Национальный характер в изображении русскоязычных писателей Узбекистана	554
Чернова Татьяна Алексеевна, Эшонкулов Бектош, Махаматсодиқов Билолиддин	

INNOVATSION TA'LIM SHAROITIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARI NUTQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING AN'ANAVIY VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARI

Nasriddinova Nasiba Alimjonovna

University of innovation technology

“Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim” kafedrası

P.f.f.d (PhD), dotsent v.b.

Annotatsiya: Mazkur maqolada innovatsion ta'limning maqsad va vazifalari hamda innovatsion ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq madaniyatini shakllantirishda “Ona tili” fanining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ona tili darslari orqali o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish imkoniyatlari keng tahlil qilingan. Nutq tafakkur va fikrlash jarayonida o'zaro muloqot orqali fikr almashishning muhim vositasi hisoblanadi. Nutq madaniyatining asosiy xususiyatlari uning ilmiylik, mazmundorlik, aniqlik, ravonlik, to'g'rilik, ta'sirchanlik, badiiylik, mantiqiylik, jarangdorlik va jozibadorlik kabi sifatlarida namoyon bo'ladi. Maqola yakunida mavzu yuzasidan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion ta'lim, nutq madaniyati, ona tili, metod, o'yin, madaniyat, tafakkur, fikrlash, ta'lim, tarbiya.

Abstract: This article examines the goals and objectives of innovative education as well as the significance of the Mother Tongue subject in developing the speech culture of primary school students within the context of innovative education. The study also highlights the opportunities for enhancing students' speech culture through Mother Tongue lessons. Speech serves as an essential means of exchanging ideas through communication during the processes of thinking and reasoning. The main characteristics of speech culture include scientific accuracy, richness of content, clarity, fluency, correctness, effectiveness, expressiveness, logical coherence, sonority, and attractiveness. The article concludes with scientific findings and practical recommendations.

Key words: innovative education, speech culture, mother tongue, method, game, culture, thinking, thought, education, upbringing.

Аннотация: В данной статье рассматриваются цели и задачи инновационного образования, а также значение предмета “Родной язык” в формировании речевой культуры учащихся начальных классов в условиях инновационного образования. Кроме того, подробно раскрываются возможности развития речевой культуры учащихся посредством уроков родного языка. Речь является важным средством обмена мыслями в процессе мышления и межличностного общения. Основными характеристиками речевой культуры выступают научность, содержательность, ясность, беглость, правильность, выразительность, художественность, логичность, звучность и привлекательность речи. В заключительной части статьи представлены научные выводы и практические рекомендации.

Ключевые слова: инновационное образование, речевая культура, родной язык, метод, игра, культура, мышление, мысль, образование, воспитание.

KIRISH

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga qo'llashga bo'lgan qiziqish va e'tibor kundan-kunga kuchayib bormoqda. Buning asosiy sabablaridan biri shundaki, an'anaviy ta'limda o'quvchilar asosan tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar boshlang'ich ta'limda ularni bilimlarni mustaqil ravishda izlab topishga, o'rganishga, tahlil qilishga hamda xulosalarni o'zlari chiqarishga o'rgatadi. O'qituvchi bu jarayonda shaxsning rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining sifat va samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning mustaqil fikrlash jarayonini shakllantiradi. Shuningdek, o'quvchilarda mavzuni o'rganishga bo'lgan qiziqish va ishtiyoqni

kuchaytiradi, bilimlarni mustahkamlash, o'zlashtirish hamda ulardan amaliyotda erkin foydalanish ko'nikma va malakalarini rivojlantiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Lug'aviy jihatdan "innovatsiya" tushunchasi ingliz tilidan tarjima qilinganda "yangilik kiritish" degan ma'noni anglatadi. Innovatsion ta'lim – ta'lim oluvchilarda yangi g'oya, me'yor va qoidalarni yaratish, shuningdek, boshqa shaxslar tomonidan yaratilgan ilg'or g'oya, me'yor va qoidalarni tabiiy qabul qilishga oid sifat hamda malakalarni shakllantirish imkoniyatini yaratadigan ta'limdir. Pedagogik texnologiya deganda ta'lim funksiyasini amalga oshirishdagi san'at va mahorat tushunilib, u qulay usullar asosida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Nutq madaniyati ijtimoiy hodisa bo'lib, nutqning adabiy til me'yorlariga asoslangan, mantiq ilmi talablariga bo'ysungan holda namoyon bo'lishidir. Nutq tafakkur va fikrlash jarayonida o'zaro muloqot yordamida fikr almashish vositasining o'ziga xos shakli va ko'rinishi hisoblanadi.

Nutqiy rivojlanish jarayonini A.N. Leontev quyidagicha tavsiflaydi: "Nutqni rivojlantirish jarayoni bola lug'atining va so'zlarning assotsiatsiya asosida bog'lanishining ortishida ifodalanadigan miqdoriy o'zgarishlar jarayoni emas, balki sifat jihatidan o'zgarish jarayonidir. Zero, u fikrlash va ong rivojlanishi bilan ichki bog'langan holda so'zning barcha funksiyalari, tomonlari va aloqalarini qamrab oladigan haqiqiy rivojlanish jarayonidir" [2].

A.N. Leontev o'z tadqiqotlarida nutqning shakllanishini inson faoliyatining tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqadi. Olimning fikricha, o'quvchining nutq madaniyati faol o'quv, o'yin va muloqot jarayonida rivojlanadi. U rag'batlantirishning nutq rivojidadagi ahamiyatini tahlil qilib, mazmunli faoliyat tashkil etilmaguncha nutqning sifat jihatidan o'zgarishini ta'kidlaydi. Leontev, shuningdek, ijtimoiy muhitning o'quvchi nutqi va muloqot madaniyatiga ta'sirini psixologik jihatdan asoslab beradi [3].

Y. Tojiyev va M. Mallaboyev o'z kitoblarida "nutq" va "nutq madaniyati" terminlariga ta'rif berib, ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni asoslab beradilar. Shuningdek, ular til madaniyati tilning madaniylik aspektini qamrab olsa, nutq madaniyati muloqot jarayonida madaniy tildan to'g'ri, maqsadga muvofiq va o'rinli foydalanish masalalari bilan shug'ullanuvchi nutq aspektiga aloqador ekanligini ko'rsatib beradilar [4].

Psixolog L.S. Vygotskiy fikricha, bola tafakkuri va nutqiy rivojlanishining asosi yaqin rivojlanish zonasida yotadi, ya'ni o'quvchi o'qituvchi yoki katta yoshdagilar yordamida erisha oladigan darajalar orqali nutq faoliyatini rivojlantiradi [5].

A.A. Reformatskiy nutq madaniyatini "inson fikrining go'zallik, aniqlik va ravshanlik bilan ifodalanish qobiliyati" sifatida tavsiflaydi [6].

T. Qudratov o'z asarlarida "nutq madaniyati - bu til vositalarini bilish va ulardan maqbul, o'rinli foydalanish qobiliyatidir", deb ta'kidlaydi. Shuningdek, u boshlang'ich sinflarda bolalarni to'g'ri va ravon gapirishga o'rgatish tarbiyaning muhim sharti ekanligini qayd etadi [7].

N. Mahmudov o'qituvchining nutq madaniyati o'quvchilarga ta'sir etuvchi kuch ekanligini ta'kidlaydi. U boshlang'ich sinf o'qituvchisining o'z nutqida milliy til xususiyatlarini aks ettirishi va boy so'z zaxirasiga ega bo'lishi zarurligiga alohida e'tibor qaratadi [8].

R. Qo'ng'urov fikricha, nutq madaniyati va uslubiyat o'zaro bog'liq tushunchalar bo'lib, boshlang'ich sinf o'quvchilariga nutq madaniyatini o'rgatishda xalq og'zaki ijodi, she'riyat va ertaklardan foydalanish samarali vosita hisoblanadi [9].

Nutq madaniyatining asosiy maqsadi o'quvchilarning o'z fikrini aniq, ravon, tushunarli va axloqiy me'yorlarga muvofiq tarzda ifoda eta olishini, tilni to'g'ri, maqsadga muvofiq, estetik va ijtimoiy maqbul shaklda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Nutq madaniyati tilga madaniyat darajasida yondashishni, uni faqat aloqa vositasi sifatida emas, balki insonning ichki dunyosini ifodalovchi muhim vosita sifatida qadrlashni anglatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq madaniyatini shakllantirishda darslik materiallari muhim o'rin tutadi. Avvalo, darslik materiallari nutq madaniyatini shakllantirish borasida boy imkoniyatlarga ega bo'lishi, o'quvchini o'zining ta'sirchanligi bilan jalb eta olishi, ikkinchidan esa, til materiallari ustida ishlashda o'quv topshiriqlari o'quvchilarni nutqiy faoliyatga yo'naltirishga qaratilgan bo'lishi zarur.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida zarur ko'nikmalarni shakllantirish, boshlang'ich ta'limning sifat va samaradorligini yangi bosqichga ko'tarish, o'qitishning zamonaviy usul va vositalarini amaliyotga joriy etish natijasida bolaning o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatini, bugungi kunda eng zarur bo'lgan o'qish savodxonligi, turli ma'lumotlar bilan ishlash, mantiqiy va ijodiy fikrlash, o'z-o'zini boshqarish, jamoada o'zini tuta bilish, yozma va og'zaki nutq madaniyati qoidalarni egallash, ta'limiy faoliyatni tashkil etish kabi ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Ta'lim sohasida ilg'or pedagogik texnologiyalarning joriy qilinishi o'qish sifatini oshirishga yordam bermoqda. Ilg'or pedagogik texnologiyalardan biri o'yin texnologiyasidir.

O'quvchilarning yosh xususiyatlari hisobga olingan holda, ularning nutq madaniyatini shakllantirish metodikasini ishlab chiqishda o'yin texnologiyalaridan ham foydalaniladi. G.K. Selevko ta'rifiga ko'ra, o'yin texnologiyasi - bu ijtimoiy tajribani yuzaga keltirish va o'zlashtirishga yo'naltirilgan vaziyatlar sharoitida faoliyat yuritish turi bo'lib, unda xulq-atvorni mustaqil boshqarish shakllanadi va takomillashtiriladi. O'quvchilarda nutq madaniyatini shakllantirish bo'yicha o'yin texnologiyalari ta'lim sharoitlarini yuzaga keltirish vositasi sifatida qaraladi. Bunda o'quvchilar o'z nomidan, ammo muayyan xayoliy vaziyatda xatlar yozish orqali faoliyat olib boradilar va o'quvchi o'qituvchi tomonidan berilgan muayyan rolni bajarishga majbur bo'ladi. Shuningdek, lisoniy interaktiv mashqlar bajarish vositasida lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish ham ko'pincha o'yin xarakteriga ega bo'ladi.

A. Bobomurodovanning ilmiy tadqiqot ishi ona tili ta'limi jarayonida o'yin-topshiriqlaridan foydalanish masalasiga qaratilgan. Ona tilidan tashkil etiladigan ta'limiy o'yinlar mazmuni o'z ichiga to'rt omilni qamrab oladi:

- o'yin vazifasi;
- o'yinning harakati;
- o'yinning qoidasi;
- o'yinning yakuni.

Ona tilidan o'quvchilarga beriladigan o'yin-topshiriqlar murakkablik darajasiga ko'ra uch turga ajratiladi:

- qayta xotirlashga asoslangan o'yin-topshiriqlar;
- qisman ijodiy o'yin-topshiriqlar;
- ijodiy o'yin-topshiriqlar.

Qayta xotirlashga asoslangan o'yin-topshiriqlar o'quvchidan hech qanday ijodkorlikni, egallangan bilimlarni yangi sharoitda qo'llashni yoki yaratuvchanlikni talab etmaydi.

Qisman ijodiy o'yin-topshiriqlar o'quvchidan ma'lum bir yordam asosida ijodiy faoliyat ko'rsatishni talab etadi.

Ijodiy o'yin-topshiriqlar esa avval egallangan bilimlarni mutlaqo yangi sharoitda qo'llashni nazarda tutadi. Shubhasiz, bu jarayon o'quvchidan ijodkorlik va izlanuvchanlikni talab etadi [2: 10-b.].

TAHLIL VA NATIJALAR

O'yindan darsning turli bosqichlarida foydalanish mumkin, biroq ular shunday joylashtirilishi kerakki, o'quvchi og'ir aqliy mehnatdan so'ng o'yin orqali o'ziga emotsional quvvat olsin. O'yin jarayonida o'quvchi o'z harakatlarini o'rtoqlarining harakatlari bilan solishtirsin, o'zini anglay borsin va unda tashabbuskorlik shakllansin.

Ona tili darslarida qo'llanilayotgan o'yinlar xilma-xil bo'lib, ular turli mezonlar asosida turlarga ajratiladi. Didaktik o'yinlar o'quvchilarda tahlil qilish, mantiqiy fikrlash, tadqiq etish, hisoblash, o'lchash, yasash, sinash, kuzatish, solishtirish, xulosa chiqarish, mustaqil qaror qabul qilish, guruh yoki jamoa tarkibida ishlash, axloq-odob, nutq o'stirish, til o'rgatish, yangi bilimlarni egallash kabi faoliyat turlarini rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Darslarni didaktik o'yinlar vositasida olib borish bolalarning aqliy faoliyatga tezroq kirishishlari va moslashuv (adaptatsiya) hosil qilishlariga ham ko'mak beradi. Yangi dars boshlanishida yoki o'tgan darsni mustahkamlash jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishlarini oshirish mumkin.

Quyida boshlang'ich sinf ona tili darslarida qo'llash mumkin bo'lgan o'yin namunalarini keltiramiz.

“Zanjir” o'yini. O'qituvchi tilda ma'nodosh so'zlardan birini aytadi, o'quvchilar esa partalar ketma-ketligi bo'yicha unga ma'nodosh so'z topib aytadilar. Ma'nodosh so'zlar tugagan paytda navbatdagi o'quvchi o'zi yangi ma'nodoshlar qatorini boshlash uchun ma'nodosh so'zlari mavjud bo'lgan yangi so'zni aytadi. Shu tariqa o'yin davom ettiriladi.

“Iztopar” o'yini. O'qituvchi harflari tushirib qoldirilgan ma'nodosh so'zlarni doskaga yoki kartochkalarga yozadi. O'quvchilardan ushbu so'zlarni topish, ular ishtirokida gap tuzish hamda ma'nolarini izohlash talab etiladi.

“Alifbo bilimdoni” o'yini. O'yinni o'tkazishdan maqsad o'quvchilarning “Alifbo” mavzusi yuzasidan olgan bilimlarini (o'zbek alifbosida 26 ta harf va 3 ta harf birikmasining mavjudligi, harflarning tartib bilan joylashuvi alifbo deb atalishi) mustahkamlash, shuningdek, hayotiy vaziyatlarda (ro'yxat tuzish, ensiklopediya va lug'atlardan foydalanish jarayonida) alifbodan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishdan iboratdir. O'quvchilar alifbodagi tartib raqamlariga mos ravishda sonlar o'rniga harflarni qo'yib, tartibsiz berilgan so'zlardan maqollar tuzadilar. So'ngra maqollar mazmunini o'qish darslarida o'qigan asarlari asosida izohlaydilar.

“Bo’sh jadvalni to’ldiring” topshirig’i. Ushbu topshiriq 4-sinfda “So’z turkumlari” mavzusini mustahkamlashda foydalaniladi.

Sifatlarning ma’no turlarini jadvalda ifodalang. Sifatlarning ma’no turlari ishtirokida gaplar tuzing.

Rang-tus	Maza-ta’m	Hajm	Shakl	Hil-xususiyat
qizil	shirin	katta	yumaloq	muloyim

Ma’lumki, fikrlash jarayoni, ya’ni o’rganilayotgan hodisaning muhim belgilarini aniqlash, ularni taqqoslash, guruhlash, umumlashtirish va xulosalash jarayoni ichki hamda tashqi nutq vositasida amalga oshiriladi. Umumlashgan xulosalar ham nutq orqali reallashadi, ya’ni yuzaga kelgan fikr nutq vositasida tinglovchiga yetkaziladi. Bu jarayonlarning barchasida o’quvchi til birliklariga ehtiyoj sezadi. Shunda o’quvchining til materiallarini o’zlashtirishi uchun darslik materiali va o’qituvchi nutqi namuna vazifasini bajaradi. Shuning uchun darslikdagi o’quv materiallarining tili hamda o’qituvchining nutqi til birliklariga boy bo’lishi kerak.

Boshlang’ich sinf o’quvchilarida o’quv-biluv faoliyatining komponentlarini bosqichma-bosqich shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun har bir dars o’qituvchi tomonidan puxta loyihalashtirilishi, uning tarkibiy qismlari aniq belgilangan bo’lishi zarur. Dars jarayonida o’qituvchi har bir o’quvchi bilan o’zaro muloqot va hamkorlikni yo’lga qo’ya olishi, dialogga kirishishi uchun qulay sharoit yaratishi muhim ahamiyat kasb etadi. Boshlang’ich ta’lim samaradorligini oshirish uchun o’quvchilarning o’yin faoliyatidan o’quv-biluv faoliyatiga o’tishini ta’minlaydigan innovatsion metodlar majmuasini yaratish talab etilmoqda. Didaktik o’yinlar boshlang’ich ta’limda o’qitishning muhim metodi sifatida alohida mavqega ega bo’lishi kerak.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshlang’ich sinf o’quvchilarining nutqiy qobiliyatlarini shakllantirish uchun ko’plab qiziqarli va samarali innovatsion metodlar mavjud. Ushbu metodlar nafaqat o’quvchilarning nutqiy ko’nikmalarini rivojlantirishga, balki ularning ijodkorligi hamda o’zaro muloqot qilish ko’nikmalarini takomillashtirishga ham xizmat qiladi. O’qituvchilar ushbu metodlardan o’z darslarida samarali foydalangan holda mashg’ulotlarning qiziqarli tashkil etilishini ta’minlaydi va o’quvchilarning nutqini yanada rivojlantirishga erishadi. Nutqni o’stirishga xizmat qiladigan metodlarni o’rinli qo’llash ta’lim samaradorligini yanada oshiradi.

Bolalarning yosh va psixologik xususiyatlaridan kelib chiqib aytadigan bo’lsak, o’yin dunyoni va o’zlikni anglashda, shuningdek, bog’lanishli nutqni rivojlantirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang’ich sinf o’quvchilarining nutq madaniyatini shakllantirish boshlang’ich sinf o’qituvchisining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Nutqiy qobiliyatlarni rivojlantirishda muloqot ko’nikmasi muhim o’rin tutadi. Ona tili fani misolida olib borilgan tahlillar shuni ko’rsatadiki, raqamli vositalar, interfaol metodlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari resurslaridan foydalanish o’quvchilarning og’zaki va yozma nutqini rivojlantirishda samarali natijalar beradi. Innovatsion ta’lim muhiti nutq madaniyatining asosiy komponentlari - to’g’ri talaffuz, mazmunli ifoda, grammatik savodxonlik, nutq etiketi va muloqot kompetensiyalarini shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. O’zbekiston Respublikasida o’zbek tilini rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi 2020-2030-yillarda. - Toshkent, 2020.
2. Реформатский А. А. Введение в языкознание. - М.: Просвещение, 1959. - 432 с.
3. Babaeva D. R. Nutq o’stirish nazariyasi va metodikasi. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. - 11 b.
4. Kamilov A. Pedagogika va ta’lim metodikasi: darsliklar va o’qitish texnologiyalari. - Toshkent: Fan va texnologiya, 2003. - 256 b.
5. Qosimova K., Matchonov S. Ona tili o’qitish metodikasi. - Toshkent: O’qituvchi, 2007. - 352 b.
6. Леонтьев А. Н. Проблема деятельности в психологии // Вопросы философии. - 1972. - № 9. - С. 95-108.
7. Выготский Л. С. Мышление и речь. - М.: Лабиринт, 1999. - 352 с.
8. Nutq madaniyati asoslari. - Toshkent: O’qituvchi, 1993. - 192 b.
9. Nutq madaniyati va uslubiyati asoslari. - Toshkent: O’qituvchi, 1992. - 224 b.
10. O’zbek nutqi madaniyati va uslubiyati asoslari. - Toshkent: O’qituvchi, 1992. - 256 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.